

Herschikking Brussel I

over Italiaanse torpedo's, de afschaffing van het exequatur en andere wijzigingen in het Europese IPR-procesrecht in burgerlijke en handelszaken

Mr. J.G. Knot*

Op 12 december 2012 is de Verordening tot herschikking van de Brussel I-Verordening vastgesteld. De nieuwe verordening herzielt de reeds bestaande en geharmoniseerde regels inzake de rechtsmacht en de erkenning en tenuitvoerlegging in burgerlijke en handelszaken uit de huidige EEX- of Brussel I-Verordening. Doel van de aanpassing is om, mede op grond van de in de praktijk inmiddels opgedane ervaring met de huidige regeling, de toegang tot de (lidstaat)rechter verder te verbeteren en het vrije verkeer van beslissingen binnen de Europese Unie verder te vergemakkelijken.

Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikking), Pb. EU 2012, L 351/1 (Verordening 2012/1215/EU).¹

Inleiding

De huidige Brussel I-Verordening is op 1 maart 2002 in werking getreden.² In artikel 73 Brussel I wordt een evaluatie na vijf jaren in het vooruitzicht gesteld, die eventueel zou kunnen resulteren in voorstellen tot wijziging

van de verordening. Daartoe is het nu dus gekomen, in de vorm van een 'herschikking'.³ In het kader van de evaluatie werd in 2007 het Heidelberg-rapport opgesteld, waarin een flink aantal knelpunten in de toepassing van de Brussel I-Verordening aan het licht werd gebracht.⁴ Mede op basis van dit rapport stelde de Europese Commissie op 21 april 2009 haar definitieve evaluatieverslag over de toepassing van Brussel I vast, waarin zij concludeert dat de werking van de verordening in het algemeen bevredigend is.⁵ De praktijk, onder andere blijkend uit de rechtspraak van het Hof van Justitie, heeft in de afgelopen elf jaren echter ook aangetoond dat de regels voor de bevoegdheidsverdeling tussen de lidstaatrechters en de erkenning en tenuitvoerlegging van EU-beslissingen in de andere lidstaten op een aantal punten voor verbetering vatbaar zijn. Daarom publiceerde de Commissie op 14 december 2010 een voorstel tot herziening van de Brussel I-Veror-

145

* Mr. J.G. Knot is universitair docent internationaal privaatrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen en adviseur bij PlasBossinade te Groningen.

1. Tenzij anders aangegeven, zullen verwijzingen naar de preambule en naar artikelen in het vervolg van deze bijdrage betrekking hebben op de preambule en de artikelen van de nieuwe verordening, die hierna ook zal worden aangeduid als 'herschikking Brussel I'.
Zie over de herschikking Brussel I ook M. Pohl, 'Die Neufassung der EuGVVO – im Spannungsfeld zwischen Vertrauen und Kontrolle', *IPRax* 2013/2, p. 109-114 en K.R.S.D. Boele-Woelki, 'Brussel I Herschikking', *Ars Aequi Katern* 2013 (KwartaalSignaal 126), p. 7143, 7144.

2. Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb. EG* 2001, L 12/1, laatstelijk gewijzigd bij *Pb. EU* 2012, L 50/3 (Verordening 2001/44/EG). Zie voor de datum van inwerkingtreding art. 76 Brussel I.

3. Zie over de betekenis van deze term en de invloed hiervan op het besluitvormingsproces rondom de wijziging van de Brussel I-Verordening P.M.M. van der Grinten, 'Alweer Brussel I: het Commissievoorstel tot herschikking', *NIPR* 2011/2, p. 269-270.

4. B. Hess, Th. Pfeiffer en P. Schlosser, *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, Study JLS/C4/2005/03, Heidelberg: Ruprecht-Karls-Universität 2007, uitgegeven als boek bij C.H. Beck Verlag (München) en Hart Publishing (Oxford) in 2008 en tevens te raadplegen via de website van de Commissie <http://ec.europa.eu/civiljustice/news/docs/study_application_brussels_1_en.pdf>. Het rapport zal hierna verder worden aangeduid als 'Heidelberg-rapport'.

5. COM(2009)174 definitief, p. 3, 4. Zie ook overweging 1 van de preambule herschikking Brussel I.

dening.⁶ In het hierop volgende onderhandelings- en wetgevingsproces bleken niet alle voorgestelde wijzigingen op evenveel instemming van het Europees Parlement en de Raad te kunnen rekenen, hetgeen erin heeft geresulteerd dat de herschikking Brussel I, zoals deze verordening nu is vastgesteld, op bepaalde punten nog weer sterk afwijkt van het oorspronkelijke Commissievoorstel.

Hoewel de verordening inmiddels in werking is getreden, wordt zij pas met ingang van 10 januari 2015 toegepast.⁷ Dat geeft de lidstaten en de rechtspraak de tijd zich voldoende op de gewijzigde regelgeving voor te bereiden en hiermee rekening te houden. Temporeel zal de herschikking Brussel I van toepassing zijn op rechtsvorderingen die zijn ingesteld, authentieke akten die zijn verleden of geregistreerd, en gerechtelijke schikkingen die zijn goedgekeurd of getroffen op of na 10 januari 2015.⁸ Per diezelfde datum wordt de huidige Brussel I-Verordening dan ook ingetrokken.⁹ Desalniettemin blijft het thans bestaande Brussel I-regime gelden ten aanzien van beslissingen op rechtsvorderingen die voor 10 januari 2015 zijn ingesteld alsmede ten aanzien van authentieke akten en gerechtelijke schikkingen van voor deze datum.¹⁰

Het Verenigd Koninkrijk en Ierland nemen volledig deel aan de herschikking Brussel I, zodat de nieuwe verordening onverkort ook in deze lidstaten van toepassing zal zijn, evenals overigens met de huidige Brussel I-Verordening het geval is.¹¹ Ten aanzien van Denemarken ligt dit iets gecompliceerder. Op grond van haar bijzondere positie ten aanzien van de Europese IPR-regelgeving, kon Denemarken destijds niet deelnemen aan de Brussel I-Verordening. Om het geharmoniseerde internationale procesrecht toch ook in relatie tot Denemarken te laten gelden, heeft de Europese Unie een overeenkomst met Denemarken gesloten die de toepassing van de Brussel I-Verordening in Denemarken

verzekert.¹² In overeenstemming met artikel 3 lid 2 van deze overeenkomst heeft Denemarken inmiddels per brief van 20 december 2012 aan de Commissie laten weten ook de inhoud van de herschikking Brussel I 'ten uitvoer te leggen', waardoor de bepalingen van deze verordening ook in de betrekkingen tussen de EU en Denemarken van toepassing zullen zijn.¹³ De tenuitvoerlegging van de verordening in Denemarken dient door middel van Deense uitvoeringswetgeving vorm te krijgen, waarvan de datum van inwerkingtreding te zijner tijd door Denemarken aan de Commissie zal worden medegedeeld. Het ligt voor de hand dat Denemarken hiervoor de datum van 10 januari 2015 zal aanhouden.

In het vervolg van dit artikel worden de belangrijkste wijzigingen uit de herschikking Brussel I nader uiteengezet. Eerst wordt stilgestaan bij enkele wijzigingen in het toepassingsgebied: welke gevallen en welke onderwerpen beoogt de verordening te regelen en welke juist niet? Vervolgens komen de wijzigingen op het vlak van de rechtsmacht aan de orde. Met name zal daarbij worden ingegaan op de nieuwe regeling voor litispendingie in relatie tot een door partijen overeengekomen forumkeuzebeding. Ten aanzien van de erkenning en tenuitvoerlegging wordt de regeling rondom de afschaffing van het exequatur toegelicht en de gevolgen hiervan voor de procedure van tenuitvoerlegging van een beslissing in een andere lidstaat. De bijdrage wordt afgesloten met een korte conclusie.

Toepassingsgebied

Evenals het geval is bij de huidige Brussel I-Verordening, beperkt het materiële toepassingsgebied van de herschikking Brussel I zich tot burgerlijke en handelszaken.¹⁴ Hoewel de officiële naam van deze verordening (en die van haar voorganger) wellicht anders doet vermoeden, worden daarin niet alleen de rechtsmacht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen geregeld, maar bevat de verordening ook regels voor de uitvoerbaarheid en de tenuitvoerlegging van authentieke akten en gerechtelijke schikkingen in burgerlijke en handelszaken.¹⁵

Van het toepassingsgebied wordt in artikel 1 lid 2 een aantal onderwerpen uitdrukkelijk uitgesloten, waarvan ik er twee specifiek wil noemen. In de eerste plaats is dat arbitrage.¹⁶ Het Commissievoorstel beoogde oorspronkelijk, in navolging van het Heidelberg-rapport, de uit-

6. COM(2010)748, hierna ook aangeduid als 'Commissievoorstel'. Naar aanleiding van het Commissievoorstel is desgevraagd door de Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht en de Adviescommissie voor Burgerlijk Procesrecht gezamenlijk advies uitgebracht aan de Minister van Veiligheid en Justitie over de inhoud van het voorstel. Het advies d.d. 1 juli 2011 is als bijlage gevoegd bij *Kamerstukken II* 2010/11, 32 317, nr. 72. Zie naar aanleiding van het Commissievoorstel in Nederland onder andere ook de bijdragen in *NIPR* 2011/2 en het themanummer *WPNR* 2011/6892, alsmede B.J. van het Kaar, 'EEX op de schop: het nieuwe Commissievoorstel tot wijziging van de EEX-Verordening', *Nederlands Tijdschrift voor Handelsrecht* 2011/4, p. 149-156, M. Koppenol-Laforce, 'Herschikking Brussel I: litispendingie en forumkeuze, een positieve stap voorwaarts!?', *NIPR* 2011/3, p. 452-460 en X.E. Kramer, 'Abolition of exequatur under the Brussels I Regulation: effecting and protecting rights in the European judicial area', *NIPR* 2011/4, p. 633-641.

7. Zie art. 81 herschikking Brussel I, waarin is bepaald dat inwerkingtreding van de verordening plaatsvindt op de twintigste dag na die van haar bekendmaking in het Publicatieblad (20 december 2012), derhalve op 9 januari 2013.

8. Art. 66 lid 1 herschikking Brussel I.

9. Art. 80 herschikking Brussel I.

10. Art. 66 lid 2 herschikking Brussel I.

11. Zie overweging 40 van de preambule herschikking Brussel I.

12. Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en het Koninkrijk Denemarken betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb. EU* 2005, L 299/62, gesloten bij Besluit 2006/325/EG van de Raad (*Pb. EU* 2006, L 120/22), in werking getreden op 1 juli 2007 (*Pb. EU* 2007, L 94/70). Vgl. ook overweging 8 en 41 van de preambule herschikking Brussel I.

13. Zie *Pb. EU* 2013, L 79/4.

14. Art. 1 lid 1 herschikking Brussel I.

15. Zie hoofdstuk IV van de verordening, art. 58-60 herschikking Brussel I.

16. Zie art. 1 lid 2 aanhef en onder d herschikking Brussel I. Zie ook Van het Kaar 2011, p. 154, 155.

sluiting van arbitrage van het toepassingsgebied van de huidige Brussel I-Verordening op te heffen. Daarmee zouden gevallen van samenloop tussen arbitrage en gerechtelijke procedures, die de praktijk nu soms voor aanzienlijke problemen stellen,¹⁷ beter kunnen worden gecoördineerd. Met name door uitbreiding van de bestaande litispendingeregeling tot arbitragegevallen zou deze coördinatie vorm moeten krijgen.¹⁸ Over de wenselijkheid van dit voorstel bestond echter de nodige verdeeldheid.¹⁹ Uiteindelijk is de uitsluiting van arbitrage dus gehandhaafd. Wel wordt in de verordening uitdrukkelijk gewezen op het bestaan van het VN-Arbitrageverdrag 1958²⁰ en de voorrang van dit verdrag ten opzichte van deerschikking Brussel I.²¹ Voor enige coördinatie tussen arbitrale en gerechtelijke procedures moet nu overweging 12 uit de preambule zorgen. Hierin wordt gesteld dat de verordening er niet aan in de weg staat dat lidstaatrechters in overeenstemming met hun nationale recht een oordeel geven over de geldigheid van een tussen partijen overeengekomen arbitragebeding, om de zaak vervolgens eventueel te verwijzen voor arbitrage. De beslissing over de geldigheid van het arbitragebeding komt echter niet op grond van de verordening voor erkenning en tenuitvoerlegging in andere lidstaten in aanmerking; arbitrage valt immers buiten het materiële toepassingsgebied. Als een lidstaatrechter heeft geoordeeld dat het arbitragebeding ongeldig is en zich vervolgens bevoegd heeft verklaard om van de hoofdzaak kennis te nemen, dan zal zijn beslissing ten gronde wel overeenkomstig de verordening kunnen worden erkend en ten uitvoer worden gelegd. Dat bij wijze van voorvraag over de geldigheid van het arbitragebeding is geoordeeld doet hieraan dus niets af, hetgeen de effectiviteit van de verordening ten goede komt.²² Vanzelfsprekend zal de verordening niet van toepassing zijn op zaken over de inrichting van het arbitrageproces en alles wat daarmee samenhangt, zoals de benoeming arbiters en de vaststelling van hun bevoegdheden.²³ Daarnaast zijn ook onderhoudsverplichtingen die voortvloeien uit familiebetrekkingen, bloedverwantschap, huwelijk of aanverwantschap van het materiële toepassingsgebied van deerschikking Brussel I uitgesloten.²⁴ In tegenstelling tot de uitsluiting van arbitrage, is de uitsluiting van onderhoudsverplichtingen nieuw in de verordening. Deze wijziging houdt verband met het feit dat

inmiddels de Europese Alimentatieverordening is vastgesteld, waarin onder meer ook de rechtsmacht en de erkenning en tenuitvoerlegging op het gebied van onderhoudsverplichtingen is geregeld.²⁵ Krachtens artikel 68 lid 1 van de Alimentatieverordening waren de bepalingen inzake onderhoudsverplichtingen uit de Brussel I-Verordening – in het bijzonder artikel 5 aanhef en sub 2 – reeds door die uit de Alimentatieverordening vervangen.

Artikel 2 herschikking Brussel I bevat een aantal definities, waaronder die van het begrip ‘beslissing’.²⁶ De eerste alinea komt overeen met de omschrijving van een beslissing, zoals deze ook nu reeds onder het regime van de Brussel I-Verordening geldt.²⁷ Nieuw is echter de tweede alinea, waaruit blijkt dat voor de erkenning en tenuitvoerlegging ook voorlopige en bewarende maatregelen van de rechter die ten aanzien van het bodemgeschil bevoegd is, onder het begrip beslissing vallen. Gaat het hierbij om *ex parte*-maatregelen, maatregelen derhalve die zijn bevolen zonder dat de partij tegen wie zij zijn gericht is opgeroepen om te verschijnen, dan kunnen de maatregelen onder deerschikking Brussel I alleen als beslissing worden erkend en ten uitvoer gelegd, indien de beslissing die deze maatregelen bevat vóór de tenuitvoerlegging aan de verweerder is betekend.²⁸ Zijn de voorlopige en bewarende maatregelen gelast door een gerecht van een lidstaat dat niet bevoegd is om van het bodemgeschil kennis te nemen, dan blijven de gevolgen van deze maatregelen beperkt tot het territoire van die lidstaat.²⁹

Anders dan het geval was in het Commissievoorstel, blijft het formele toepassingsgebied van deerschikking Brussel I in algemene zin beperkt tot verweerders die woonplaats hebben op het grondgebied van een EU-lidstaat.³⁰ Woont de verweerder niet in een lidstaat, dan past de rechter voor het vaststellen van zijn bevoegdheid zijn nationale rechtsmachtregels toe.³¹ De Commissie stelde oorspronkelijk voor het ruimtelijke werkingsgebied van de verordening uit te breiden, zodanig dat deze ook toegepast zou kunnen worden indien de verweerder

17. Zie bijv. de beruchte *West Tankers*-zaak, HvJ EG 10 februari 2009, zaak C-185/07, *Jur.* 2009, p. I-00663, *LJN* BH3000, *NJ* 2013, 37.

18. Zie art. 29 lid 4 van het Commissievoorstel.

19. Zie hierover bijv. in positieve zin J.J. van Haersolte-van Hof, ‘The Commission’s Proposal to amend the arbitration exception should be embraced’, *NIPR* 2011/2, p. 280-288, maar in negatieve zin V. Lazić, ‘The amendment of the arbitration exception suggested in the Commission’s Proposal: the reasons as to why it should be rejected’, *NIPR* 2011/2, p. 289-298.

20. Verdrag over de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse scheidsrechterlijke uitspraken, New York, 10 juni 1958, *Trb.* 1958, 145, in werking getreden op 7 juni 1959, voor Nederland op 23 juli 1964.

21. Zie art. 73 lid 2 herschikking Brussel I.

22. Zie ook Pohl 2013, p. 110.

23. Vgl. over dit alles de alinea’s 1 tot en met 4 van overweging 12 van de preambule herschikking Brussel I.

24. Zie art. 1 lid 2 aanhef en onder e herschikking Brussel I.

25. Verordening (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen, *Pb. EU* 2009, L 7/1 (laatstelijk gewijzigd bij *Pb. EU* 2013, L 8/19), in werking getreden op 18 juni 2011 (Verordening 2009/4/EG).

26. Art. 2 aanhef en onder a herschikking Brussel I.

27. Vgl. art. 32 Brussel I.

28. Art. 2 aanhef en onder a laatste volzin jo. art. 42 lid 2 aanhef en onder c herschikking Brussel I. Vgl. over de mogelijkheden van erkenning en tenuitvoerlegging van voorlopige en bewarende maatregelen onder de huidige Brussel I-Verordening HvJ EG 21 mei 1980, zaak C-125/79, *Denilauler/Couchet Frères*, *Jur.* 1980, p. 1553, *LJN* AC6892, *NJ* 1981, 184, m.nt. JCS. Zie ook H. van Lith, ‘Deerschikking van voorlopige en bewarende maatregelen onder de EEX-Verordening: een kort overzicht’, *WPNR* 2011/6892, p. 537-542.

29. Zie ook overweging 33 van de preambule herschikking Brussel I.

30. Zie art. 4 lid 1 jo. art. 6 herschikking Brussel I. Zie ook overweging 13 van de preambule herschikking Brussel I.

31. Zie art. 6 lid 1 herschikking Brussel I alsmede de eerste alinea van overweging 14 van de preambule herschikking Brussel I. De commune Nederlandse rechtsmachtregels zijn te vinden in art. 1-14 Rv.

zijn woonplaats in een derde land heeft.³² Daarmee zou de toegang tot de rechter binnen de EU verdergaand worden geharmoniseerd. De rol van het commune bevoegdheidsrecht van de lidstaten in burgerlijke en handelszaken zou als gevolg hiervan nagenoeg zijn uitgespeeld. De gevolgen hiervan bleken echter onvoldoende doordacht, waardoor de toegang tot de rechter in een aantal situaties zelfs zou kunnen verslechteren.³³ Dit deel van het voorstel heeft de eindstreep dan ook niet gehaald, zodat het formele toepassingsgebied vooralsnog beperkt blijft.³⁴

Hierop bestaat echter een aantal uitzonderingen.³⁵ Evenals onder Brussel I kennen de exclusieve bevoegdheidsregels³⁶ en de forumkeuzeregeling³⁷ uit de herschikking Brussel I een afwijkend formeel toepassingsgebied. Het formele toepassingsgebied van de exclusieve bevoegdheidsregels verschilt niet van dat onder de huidige Brussel I-Verordening. De exclusieve bevoegdheidsregels gelden ‘ongeacht de woonplaats van partijen’. Het formele toepassingsgebied van de forumkeuzebepaling verandert daarentegen wel. Moet voor een geldige forumkeuze onder Brussel I nu nog ten minste een van de partijen zijn woonplaats op het grondgebied van een lidstaat hebben, onder de nieuwe verordening komt partijen ‘ongeacht hun woonplaats’ forumkeuzebevoegdheid toe. Ook als beide partijen buiten de EU woonachtig zijn, kunnen zij dus voortaan geldig een lidstaatrechter als bevoegde instantie voor de beslechting van hun geschil aanwijzen. De herschikking Brussel I kent bovendien een tweetal nieuwe uitzonderingen op het beperkte formele toepassingsgebied. Voor vorderingen van consumenten en werknemers biedt de verordening namelijk voortaan ook gronden voor het aannemen van rechtsmacht als de wederpartij c.q. de werkgever geen woonplaats heeft op het grondgebied van een lid-

staat.³⁸ Hiermee wordt beoogd de zwakker geachte partij van de consument en de werknemer nog beter te beschermen, door de mogelijkheden om in eigen land te procederen verder te verruimen.³⁹

Rechtsmacht

Naast de uitbreiding van het formele toepassingsgebied, zal de regeling van de forumkeuzebevoegdheid in de herschikking Brussel I nog een aantal wijzigingen ondergaan. De vorm waarin een forumkeuze moet worden overeengekomen werd altijd al uniform door de verordening voorgeschreven en dat blijft ook het geval.⁴⁰ Ten aanzien van de materiële geldigheid werd tot dusver echter niets geregeld. Daarin komt nu verandering. Artikel 25 lid 1 herschikking Brussel I bepaalt namelijk dat de materiële geldigheid van een forumkeuzeovereenkomst moet worden beoordeeld naar het recht van het land waarvan de rechter als bevoegd is aangewezen. In de tekst van de verordening zelf, noch in de preambule wordt nader toegelicht wat precies met de materiële geldigheid van de forumkeuzeovereenkomst wordt bedoeld. Aannemelijk is daarom dat het hierbij – evenals bij de materiële geldigheid van overeenkomsten in het algemeen – onder meer gaat om kwesties van aanbod en aanvaarding, wilsgebreken en nietigheden wegens strijd met de openbare orde of de goede zeden.⁴¹ Uit de preambule blijkt wel dat onder het recht van de lidstaat van de aangewezen rechter, ook het conflictenrecht van die lidstaat moet worden begrepen.⁴² Het kan op dit punt dus tot een herverwijzing (*renvoi*) komen. De herschikking Brussel I harmoniseert niet het conflictenrecht zelf, maar bepaalt alleen aan de hand van welk conflictenrecht het op de materiële geldigheid van de forumkeuzeovereenkomst toepasselijke recht moet worden bepaald, namelijk dat van de lidstaat van de aangewezen rechter.⁴³ Aangezien de forumkeuze ook expliciet van het toepassingsgebied van de Rome I-Verordening⁴⁴ is uitgesloten,⁴⁵ is het conflictenrecht ook langs deze weg binnen Europa niet geharmoniseerd. Ieder land zal derhalve zijn nationale commune verwijzingsregels toepassen voor het bepalen van het toepasselijke recht op de materiële geldigheid van een forumkeuzeovereenkomst. In Nederland zullen op basis van artikel 10:154 BW de regels uit de Rome I-Verordening vermoedelijk naar analogie worden toegepast.

32. Zie art. 4 lid 2 van het Commissievoorstel.

33. De voorgestelde residuele fora uit art. 25 (subsidiare bevoegdheid voor de rechter van de lidstaat waar goederen van de verweerder zijn gelegen) en art. 26 (*forum necessitatis*) van het Commissievoorstel gaan namelijk minder ver dan het commune bevoegdheidsrecht van sommige lidstaten, waarop dan geen beroep meer zou kunnen worden gedaan. Zie onder andere P. Vlas, ‘Mijlpalen in het IPR’, *WPNR* 2011/6892, p. 516, F. Ibili, ‘Toepassing van de EEX-bevoegdheidsregels op verweerdere uit derde landen: naar een universeel formeel toepassingsgebied’, *WPNR* 2011/6892, p. 533-536 en B.J. van het Kaar, ‘Naar een herziene EEX-Verordening (2)’, *NIPR* 2012/3, p. 357. Ook de Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht en de Adviescommissie voor Burgerlijk Procesrecht hadden in hun gezamenlijke advies naar aanleiding van het Commissievoorstel (zie noot 6) al geconcludeerd dat de uitbreiding van het formele toepassingsgebied heroverweging verdient en dat het onderwerp van de rechterlijke bevoegdheid ten aanzien van verweerdere uit derde landen beter in het kader van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht zou kunnen worden geregeld.

34. Vgl. echter art. 79 herschikking Brussel I, dat voorschrijft dat de Commissie uiterlijk op 11 januari 2022 komt met een evaluatierapport over de toepassing van de herschikking Brussel I, waarin expliciet aandacht dient te worden besteed aan de vraag of het toepassingsgebied van de verordening wellicht – gezien de stand van de internationale ontwikkelingen op dat moment, bijv. in het kader van de Haagse Conferentie – zou moeten worden uitgebreid tot verweerdere die geen woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat.

35. Zie art. 6 lid 1 laatste zinsnede herschikking Brussel I.

36. Art. 24 herschikking Brussel I.

37. Art. 25 herschikking Brussel I.

38. Vgl. art. 18 lid 1 en art. 21 lid 2 herschikking Brussel I.

39. Vgl. overweging 14 tweede alinea van de preambule herschikking Brussel I.

40. Vgl. art. 25 lid 1 laatste volzin en onder a, b en c herschikking Brussel I.

41. Vgl. L. Strikwerda, *De overeenkomst in het IPR* (Praktijkreeks IPR, deel 11), Apeldoorn/Antwerpen: Maklu 2010, p. 150, 151.

42. Zie overweging 20 van de preambule herschikking Brussel I.

43. Vgl. ook Pohl 2013, p. 111.

44. Verordening (EG) nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (‘Rome I’), *Pb. EU* 2008, L 177/6, van toepassing vanaf 17 december 2009 (Verordening 2008/593/EG).

45. Zie art. 1 lid 2 aanhef en onder e Rome I.

Ten slotte is voor de geldigheid van de forumkeuze nog van belang dat artikel 25 lid 5 herschikking Brussel I bepaalt dat een forumkeuzebeding los moet worden gezien van de overige bepalingen van de overeenkomst waarvan de forumkeuze deel uitmaakt. Het enkele feit dat de (rest van de) overeenkomst niet geldig is, maakt dan ook niet dat de forumkeuze ongeldig is. Dit vraagt een separate beoordeling.

Een voor de praktijk heel belangrijke wijziging van het Europese internationaal procesrecht in de herschikking Brussel I ligt op het vlak van de litispendingie (*lis pendens*) of de ‘aanhangigheid’.⁴⁶ Van litispendingie is sprake als de zaak die bij een rechter wordt aangebracht reeds eerder – tussen dezelfde partijen en betreffende hetzelfde onderwerp – bij een andere rechter is aanhangig gemaakt.⁴⁷ De verordening geeft aan hoe hiermee moet worden omgegaan indien het twee (of meer) lidstaatrechters betreft. Evenals onder Brussel I is de hoofdregel dat de rechter bij wie de zaak het laatst is aangebracht, de zaak dient aan te houden totdat de bevoegdheid van de rechter bij wie de zaak het eerst aanhangig werd gemaakt, vaststaat.⁴⁸ Als de eerst aangezochte rechter zich bevoegd verklaart, verklaart de laatst aangezochte rechter zich per definitie onbevoegd.⁴⁹ Op deze wijze wordt voorkomen dat binnen de EU tegenstrijdige beslissingen in dezelfde zaak worden gegeven.

In de praktijk is gebleken dat dit systeem van verplichte aanhouding gemakkelijk kan worden ge- dan wel misbruikt om de voortgang van de procedure te traineren. Dit verschijnsel staat bekend als de ‘Italiaanse torpedo’. De partij die binnen afzienbare tijd een claim van zijn wederpartij verwacht, maakt alvast een zaak aanhangig bij de Italiaanse rechter, wetende dat de tijd die de Italiaanse rechter nodig heeft om een oordeel over zijn bevoegdheid te geven substantieel is en langer dan in de meeste andere lidstaten. In de tussentijd kan de zaak niet worden beslecht; andere lidstaatrechters bij wie de zaak wordt aangebracht zullen immers eerst het oordeel van de Italiaanse rechter over zijn bevoegdheid moeten afwachten.⁵⁰ Een dergelijke Italiaanse torpedo ondermijnt de effectiviteit van de huidige Brussel I-Verordening in hoge mate en is voor de praktijk zeer onwenselijk.

Dit geldt nog sterker indien partijen voorafgaand aan hun geschil een geldige forumkeuze waren overeengekomen voor het als tweede aangezochte gerecht.⁵¹ Om de

effectiviteit van de exclusieve forumkeuze te vergroten en misbruik van procesrecht met behulp van Italiaanse torpedo’s tegen te gaan, wordt in de herschikking Brussel I een uitzondering op de algemene litispendingie-regeling mogelijk gemaakt.⁵² Deze houdt in dat indien de zaak wordt aangebracht bij de lidstaatrechter die door partijen door middel van een exclusieve forumkeuze als bevoegd is aangewezen, alle andere lidstaatrechters bij wie diezelfde zaak ook aanhangig is gemaakt – hetzij eerder, hetzij later – de zaak aanhouden totdat het krachtens de forumkeuze aangezochte gerecht over zijn bevoegdheid heeft beslist.⁵³ Het aangewezen gerecht krijgt in een dergelijke situatie derhalve voorrang om te beslissen over de geldigheid van het forumkeuzebeding en de mate waarin het beding geldt voor het voor hem dienende geschil.⁵⁴ Verklaart het aangewezen gerecht zich bevoegd, dan verklaren alle andere aangezochte rechters zich onbevoegd.⁵⁵ Verklaart dit gerecht zich daarentegen onbevoegd, bijvoorbeeld omdat de forumkeuze ongeldig is, dan kunnen de overige rechters de (aangehouden) zaak weer opnemen.

Deze uitzondering geldt niet ingeval van tegenstrijdige forumkeuzes, waaronder begrepen de stilzwijgende forumkeuze.⁵⁶ Is daarvan sprake, dan geldt dus gewoon de louter temporeel bepaalde algemene litispendingie-regel. Bovendien geldt de uitzondering niet in gevallen waarin een zwakkere partij als een verzekeringnemer, een consument of een werknemer als eiser optreedt en de forumkeuzeovereenkomst krachtens de afdelingen 3, 4 respectievelijk 5 van de herschikking Brussel I niet geldig is.⁵⁷

Ten slotte verdient op het punt van de rechtsmacht nog een drietal wijzigingen kort de aandacht. In de eerste plaats wordt de regeling voor het aannemen van een stilzwijgende forumkeuze, op basis van het verschijnen van de verweerder zonder dat deze de bevoegdheid betwist, enigszins aangescherpt. Voortaan mag een rechter een dergelijke stilzwijgende forumkeuze jegens een verzekeringnemer, een consument of een werknemer als verweerder enkel nog aannemen, als deze verweerder op de hoogte is gebracht van zijn recht de bevoegdheid van het gerecht te betwisten en van de gevolgen van zijn verschijnen of niet-verschijnen.⁵⁸ Deze zwakker geachte partijen moeten op deze punten derhalve in het bijzonder worden voorgelicht, voordat zij geacht mogen worden zich stilzwijgend met de bevoegdheid van de aangezochte rechter te hebben verenigd.⁵⁹

In de tweede plaats bestaat voor werknemers in arbeidsconflicten voortaan de mogelijkheid meerdere werkgevers gezamenlijk voor de rechter te dagen. Dit komt tot

46. Vgl. voor deze laatste term de titel van Afdeling 9 van de herschikking Brussel I.

47. Vgl. in algemene zin L. Strikwerda, *Inleiding tot het Nederlandse Internationaal Privaatrecht*, Deventer: Kluwer 2012, p. 235, 236.

48. Art. 29 lid 1 herschikking Brussel I.

49. Art. 29 lid 3 herschikking Brussel I.

50. Zie ook Koppenol-Laforce 2011, p. 453, 454.

51. Desalniettemin bepaalde het Hof van Justitie dat het vertrouwen dat de lidstaten in elkaars rechtssystemen en gerechtelijke instanties moeten hebben, meebrengt dat, ook als het oordeel van de eerst aangezochte rechter voorzienbaar buitengewoon lang op zich zal laten wachten, niet van de litispendingieregel kan worden afgeweken en mitsdien door de laatst aangezochte rechter op het bevoegdheidsoordeel van de eerst aangezochte rechter moet worden gewacht; zie HvJ EG 9 december 2003, zaak C-116/02, *Gasser/MISAT*, *Jur.* 2003, p. I-14693, *LJN* BA1721, *NJ* 2007, 151, m.nt. P. Vlas, r.o. 70-73.

52. Overweging 22 van de preambule herschikking Brussel I.

53. Art. 31 lid 2 herschikking Brussel I. Vgl. ook Pohl 2013, p. 111, 112.

54. Zie overweging 22 van de preambule herschikking Brussel I.

55. Art. 31 lid 3 herschikking Brussel I.

56. In dat kader bepaalt art. 31 lid 2 herschikking Brussel I: ‘(...) onverminderd artikel 26 (...)’. Zie ook overweging 22 laatste volzin van de preambule herschikking Brussel I.

57. Zie art. 31 lid 4 herschikking Brussel I.

58. Art. 26 lid 2 herschikking Brussel I.

59. Vgl. ook HvJ EU 20 mei 2010, zaak C-111/09, *Bilas*, *Jur.* 2010, p. I-04545, *LJN* BM8620.

uitdrukking in het feit dat de algemene bevoegdheidsregel voor het oproepen van meer dan één verweerder,⁶⁰ van overeenkomstige toepassing wordt verklaard op zaken betreffende individuele verbintenissen uit arbeidsovereenkomst in het geval van een tegen de werkgever ingestelde vordering.⁶¹

Ten derde zij gewezen op de nieuwe bijzondere bevoegdheidsregel ten aanzien van de teruggave van cultuurgoederen.⁶² De rechter van de plaats waar het cultuurgoed zich bevindt op het moment waarop de – op een eigendomsrecht gebaseerde – vordering tot teruggave aanhangig wordt gemaakt, is bevoegd over de vordering tot teruggave te oordelen. Deze bevoegdheidsgrond geldt uiteraard naast en daarmee als alternatief voor de algemene bevoegdheidsregel ten gunste van de rechter van de woonplaats van de verweerder.⁶³ Bovendien laat een vordering tot teruggave de mogelijkheid van het instellen van een procedure volgens de Europese Richtlijn Cultuurgoederen⁶⁴ onverlet.⁶⁵

Erkenning en tenuitvoerlegging

Algehele afschaffing van de uitvoerbaarverklaring (exequatur) voor de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken binnen de EU is een reeds lang gekoesterde wens van de Europese wetgever.⁶⁶ Onder het regime van de huidige Brussel I-Verordening wordt een in een lidstaat gegeven beslissing weliswaar automatisch in de overige lidstaten erkend, maar moet voor tenuitvoerlegging nog wel eerst een exequatur worden verleend in de lidstaat waar tenuitvoerlegging wordt verlangd.⁶⁷ Feitelijk is het dan ook de beslissing op het exequaturverzoek en niet de buitenlandse beslissing zelf die ten uitvoer wordt gelegd. Weliswaar wordt in de exequaturprocedure, zonder daarbij de partij tegen wie tenuitvoerlegging wordt gevraagd te horen, enkel gekeken of de beslissing binnen het toepassingsgebied van de verordening valt en of een aantal formaliteiten is vervuld,⁶⁸ maar deze procedure kost niettemin tijd en geld en wordt daarom onwenselijk geacht. Daar komt nog bij dat in ruim 90 procent van de gevallen de verlening van

het exequatur een pure formaliteit blijkt te zijn, waartegen ook geen rechtsmiddel⁶⁹ wordt aangewend.⁷⁰

In het Commissievoorstel werd beoogd de afschaffing van het exequatur door middel van een gedifferentieerd systeem tot stand te brengen. Enerzijds werd ten aanzien van beslissingen inzake smaad en collectieve schadevergoedingsacties het huidige systeem van exequaturverlening gehandhaafd,⁷¹ anderzijds werd voor alle overige beslissingen het exequatur afgeschaft.⁷² Daar stond ter compensatie in het voorstel tegenover dat de schuldenaar over een drietal rechtsmiddelen – één in de lidstaat van herkomst⁷³ en twee in de lidstaat van tenuitvoerlegging⁷⁴ – zou beschikken, waarmee hij in uitzonderlijke omstandigheden zou kunnen verhinderen dat aan een in een lidstaat gegeven beslissing uitvoering wordt gegeven in een andere lidstaat. Het Commissievoorstel werd op dit punt met zeer gemengde gevoelens ontvangen, met name ook omdat het voorgestelde systeem van tenuitvoerlegging – juist bedoeld om tijd en kosten te besparen – er bepaald niet eenvoudiger op leek te gaan worden.⁷⁵ Het is daarom weinig verrassend dat de afschaffing van het exequatur in de herschikking Brussel I uiteindelijk heel anders vorm heeft gekregen.

De preambule bij de herschikking Brussel I verklaart dat het doel van de verordening om grensoverschrijdende geschilbeslechting minder tijdrovend en goedkoper te maken, rechtvaardigt dat het vereiste van een exequatur voor tenuitvoerlegging wordt afgeschaft.⁷⁶ Daarmee moet de tenuitvoerlegging van een beslissing uit een andere lidstaat op dezelfde manier worden behandeld als een binnenlandse beslissing.⁷⁷ De uitzondering voor beslissingen inzake smaad en collectieve schadevergoedingsacties is – overigens zonder mij bekende nadere toelichting – losgelaten. Uit artikel 36 en 39 herschikking Brussel I volgt dan ook dat iedere in een lidstaat gegeven beslissing zonder vorm van proces in de overige lidstaten wordt erkend en bovendien aldaar, zonder voorafgaande verklaring van uitvoerbaarheid, ten uitvoer kan worden gelegd. Aan dit laatste is slechts de voorwaarde verbonden dat de beslissing ook in de lidstaat van herkomst uitvoerbaar is. Voor erkenning en tenuitvoerlegging van een in een andere lidstaat gegeven

60. Zie art. 8 aanhef en onder 1 herschikking Brussel I.

61. Art. 20 lid 1 herschikking Brussel I. Dit vormt een correctie op HvJ EG 22 mei 2008, zaak C-462/06, *Glaxosmithkline/Rouard*, Jur. 2008, p. I-03965, *LJN* BD7181, *NJ* 2009, 393, m.nt. P.Vlas, waarin werd geoordeeld dat in arbeidszaken voor toepassing van art. 6 aanhef en onder 1 Brussel I geen ruimte is.

62. Zie art. 7 aanhef en onder 4 herschikking Brussel I. Het gaat hierbij om cultuurgoederen in de zin van art. 1 aanhef en onder 1 Richtlijn 93/7/EEG van de Raad van 15 maart 1993 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een Lid-Staat zijn gebracht, *Pb. EG* 1993, L 74/74.

63. Zie art. 4 lid 1 herschikking Brussel I.

64. Zie noot 62.

65. Overweging 17 laatste volzin van de preambule herschikking Brussel I.

66. Zie bijv. reeds het Ontwerp-programma van maatregelen voor de uitvoering van het beginsel van wederzijdse erkenning van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb. EG* 2001, C 12/1, p. 7.

67. Zie art. 33 en 38 Brussel I.

68. Zie art. 41 Brussel I. Deze formaliteiten zien onder meer op het over te leggen certificaat in de zin van art. 54 Brussel I; zie ook art. 53 Brussel I.

69. Mogelijk op grond van art. 43 Brussel I.

70. Zie de *Impact Assessment* behorend bij het Commissievoorstel, SEC(2010)1547 final, p. 12. Zie voor een kanttekening bij deze cijfers echter ook Kramer 2011, p. 636.

71. De bestaande regels voor dergelijke zaken in de lidstaten lopen dermate uiteen, dat het vertrouwen tussen de rechtsstelsels nog niet voldoende werd geacht om nu al tot afschaffing van het exequatur voor deze zaken over te gaan, aldus de toelichting op het Commissievoorstel, p. 7, 8.

72. Zie art. 37 van het Commissievoorstel.

73. Zie art. 45 van het Commissievoorstel.

74. Zie art. 43 en 46 van het Commissievoorstel.

75. Zie bijv. het gezamenlijke advies van de Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht en de Adviescommissie voor Burgerlijk Procesrecht naar aanleiding van het Commissievoorstel, p. 2-8 (zie noot 6), Van het Kaar 2011, p. 156, M. Zilinsky, 'Afschaffing van het exequatur onder het voorstel tot herschikking van de EEX-Verordening: een hybride tussenvorm?', *WPNR* 2011/6892, p. 543-547 en Kramer 2011, p. 633-641.

76. Overweging 26 van de preambule herschikking Brussel I.

77. Vgl. ook art. 41 lid 1 laatste volzin herschikking Brussel I.

beslissing is uitdrukkelijk niet noodzakelijk dat de beslissing is gewezen tegen een verweerder die woonplaats heeft in een lidstaat.⁷⁸ De toepasselijkheid van de erkennings- en tenuitvoerleggingsregels uit de verordening is gegeven met het enkele feit dat de beslissing – binnen het materiële toepassingsgebied van de verordening – uit een andere lidstaat afkomstig is.

De procedure voor tenuitvoerlegging staat in grote lijnen in de verordening zelf omschreven en wordt voor het overige beheerst door het recht van de aangezochte lidstaat.⁷⁹ De partij die tenuitvoerlegging wenst, kan in het vervolg rechtstreeks contact opnemen met de autoriteiten die in de aangezochte lidstaat met betrekking tot tenuitvoerlegging bevoegd zijn, denk bijvoorbeeld aan een deurwaarder, en legt aan deze autoriteit over:

1. een afschrift van de beslissing, aan de hand waarvan de echtheid van de beslissing kan worden vastgesteld; en
2. een certificaat, afgegeven op verzoek van een belanghebbende door het gerecht van oorsprong volgens het formulier van bijlage I,⁸⁰ waaruit de uitvoerbaarheid van de beslissing in de lidstaat van herkomst blijkt en dat een uittreksel van de beslissing bevat.⁸¹

Voordat tot tenuitvoerlegging kan worden overgegaan, moet dit certificaat – eventueel vergezeld van de beslissing zelf als deze nog niet eerder is betekend – aan de persoon jegens wie tenuitvoerlegging wordt gevraagd, worden betekend.⁸² Een stempel van enige rechterlijke autoriteit in het land van tenuitvoerlegging in de vorm van een exequatur is dus niet meer nodig. De betekening dient met name om de persoon tegen wie om tenuitvoerlegging wordt verzocht, in kennis te stellen van de op handen zijnde tenuitvoerlegging van een in een andere lidstaat gegeven beslissing. De betekening aan de betrokkene moet op ‘een redelijke termijn vóór de eerste tenuitvoerleggingsmaatregel’ plaatsvinden.⁸³ Wat hieronder moet worden verstaan, wordt niet nader toegelicht en zal zich derhalve in de praktijk moeten uitkristalliseren, eventueel in laatste instantie gesanctioneerd door het Hof van Justitie.

Erkenning en tenuitvoerlegging van een beslissing kan slechts worden geweigerd op gronden die goeddeels overeenkomen met de weigeringsgronden uit de huidige Brussel I-Verordening. Ten aanzien van de erkenning zal hierop door een ‘belanghebbende partij’ een beroep moeten worden gedaan.⁸⁴ De tenuitvoerlegging kan alleen op verzoek van de partij jegens wie tenuitvoerlegging wordt gevraagd, worden geweigerd.⁸⁵ De preambule merkt ten aanzien hiervan op:

‘De rechtstreekse tenuitvoerlegging in de aangezochte lidstaat van een in een andere lidstaat gegeven

beslissing zonder verklaring van uitvoerbaarheid mag de eerbiediging van het recht van verweer niet in gevaar brengen. Daarom moet de partij tegen wie tenuitvoerlegging wordt gevorderd, in staat worden gesteld om weigering van erkenning of tenuitvoerlegging van een vonnis te verzoeken als hij meent dat er een grond voor weigering van erkenning aanwezig is.’⁸⁶

De gronden waarop een dergelijk verzoek kan worden gedaan, zijn:

- a) kennelijke strijdigheid met de openbare orde van de aangezochte lidstaat;
- b) ontijdig of onzorgvuldig uitgebrachte inleidende dagvaarding, waardoor de verweerder tegen wie verstek werd verleend in zijn verdediging is geschaad;
- c) onverenigbaarheid met een tussen dezelfde partijen in de aangezochte lidstaat gegeven beslissing;
- d) onverenigbaarheid met een eerder tussen dezelfde partijen in hetzelfde geschil gegeven beslissing, mits deze eerdere beslissing voor erkenning vatbaar is in de aangezochte lidstaat;
- e) strijdigheid met:
 1. de bevoegdheidsregels uit de afdelingen 3, 4 of 5 van hoofdstuk II, indien de verzekeringnemer, consument of werknemer als verweerder is opgetreden,⁸⁷ of
 2. de exclusieve bevoegdheidsregels uit artikel 24 herschikking Brussel I.⁸⁸

Bij de toetsing van zowel de bevoegdheidsregels met betrekking tot verzekeringnemers, consumenten en werknemers als de exclusieve bevoegdheidsregels is de rechter in het land van tenuitvoerlegging gebonden aan de vastgestelde feiten op grond waarvan de rechter in het land van herkomst bevoegdheid heeft aangenomen.⁸⁹ Behalve op de hiervoor genoemde gronden, mag de bevoegdheid van de rechter in het land van herkomst niet worden getoetst en mag ten aanzien hiervan geen beroep op de openbare orde worden gedaan.⁹⁰ Bovendien mag in het kader van de erkenning en tenuitvoerlegging in geen geval de inhoudelijke juistheid van de beslissing worden onderzocht.⁹¹ Ook mag van de partij die tenuitvoerlegging vraagt geen enkele zekerheid worden gevraagd in verband met zijn buitenlandse nationaliteit of het ontbreken van een woon- of verblijfplaats in het land van tenuitvoerlegging.⁹²

Tot zover lijkt er inhoudelijk niet veel nieuws onder de zon met betrekking tot de toetsing van de mogelijke aanwezigheid van weigeringsgronden. Nieuw is echter dat deze toetsing niet aan de orde komt doordat degene

78. Zie ook overweging 27 van de preambule herschikking Brussel I.

79. Art. 41 lid 1 herschikking Brussel I.

80. Zie ook art. 53 herschikking Brussel I.

81. Art. 42 lid 1 herschikking Brussel I.

82. Art. 43 herschikking Brussel I.

83. Zie overweging 32 van de preambule herschikking Brussel I.

84. Zie art. 45 lid 1 aanhef herschikking Brussel I.

85. Zie art. 46 herschikking Brussel I.

86. Overweging 29 van de preambule herschikking Brussel I.

87. Nieuw ten opzichte van de Brussel I-Verordening is dat nu ook schending van de bevoegdheidsregels ten opzichte van de werknemer een grond vormt voor weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging. Deze ontbreekt in het huidige art. 35 Brussel I.

88. Art. 45 lid 1 herschikking Brussel I. Vgl. art. 34 en 35 Brussel I.

89. Art. 45 lid 2 herschikking Brussel I. Aldus ook art. 35 lid 2 Brussel I.

90. Art. 45 lid 3 herschikking Brussel I. Aldus ook art. 35 lid 3 Brussel I.

91. Art. 52 herschikking Brussel I. Aldus ook art. 36 Brussel I.

92. Art. 56 herschikking Brussel I. Aldus ook art. 51 Brussel I.

tegen wie tenuitvoerlegging wordt gevraagd een rechtsmiddel instelt tegen de exequaturverlening – een exequatur is voor tenuitvoerlegging immers niet meer nodig –, maar dat de schuldenaar hiertoe een zelfstandig verzoek tot weigering van de tenuitvoerlegging zal moeten doen. Tegen de beslissing op dat verzoek kan elke partij vervolgens een rechtsmiddel instellen.⁹³ Nieuw is bovendien de bepaling dat indien de beslissing maatregelen of bevelen bevat die in het land van tenuitvoerlegging onbekend zijn, deze zoveel mogelijk worden aangepast aan en in overeenstemming worden gebracht met wel bestaande maatregelen of bevelen, die gelijkwaardige rechtsgevolgen hebben en dezelfde doelstellingen en belangen beogen.⁹⁴ De wijze waarop de aanpassing geschiedt, wordt door iedere lidstaat zelf bepaald.⁹⁵ Hiermee is een uitgebalanceerd systeem van grensoverschrijdende tenuitvoerlegging in de EU ontstaan, dat afschaffing van het exequatur paart aan voldoende rechtsbescherming voor de schuldenaar. Bovendien lijkt het systeem, onder meer doordat de rechtsmiddelen van de schuldenaar niet worden verdeeld over de lidstaat van herkomst en de lidstaat van tenuitvoerlegging, eenvoudig en daardoor in de praktijk goed hanteerbaar te zijn.

Besluit

Concluderend kan worden gesteld dat met de verordening toterschikking van het Brussel I-regime in relatie tot de rechtsmacht en de erkenning en tenuitvoerlegging in burgerlijke en handelszaken een volgende stap wordt gezet in het creëren van een Europese rechtsruimte, waarin een eenvoudige toegang tot de civiele rechter is gewaarborgd en door wederzijdse erkenning een vrij verkeer van beslissingen en burgerlijke zaken geldt. Van de wijzigingen die deerschikking Brussel I met zich brengt, zullen naar mijn oordeel met name het vergroten van de effectiviteit van de forumkeuzeovereenkomst en de afschaffing van het exequatur voor de tenuitvoerlegging de grensoverschrijdende rechtspraktijk een grote dienst bewijzen.

Doordat aan het door partijen aangewezen gerecht voorrang wordt gegeven bij de beoordeling van zijn bevoegdheid, ook indien de zaak reeds eerder bij een andere lidstaatrechter werd aangebracht, wordt het langdurig traineren van grensoverschrijdende procedures door het afvuren van ‘Italiaanse torpedo’s’ tegengegaan. Het vertrouwen dat landen in elkaars gerechtelijke instanties zullen moeten hebben krijgt hiermee een ander accent: van vertrouwen in het eerst aangezochte gerecht – welk vertrouwen onder het regime van de huidige Brussel I-Verordening als gevolg van de soms zeer langdurige procedures die in enkele lidstaten nodig bleken te zijn om tot een bevoegdheidsoordeel te komen, ernstig werd ondermijnd – gaat het voortaan om vertrouwen in het

door partijen als bevoegd aangewezen gerecht omtrent het geven van een betrouwbaar oordeel over de geldigheid van de uitgebrachte forumkeuzeovereenkomst. Als gevolg van het afschaffen van het exequatur wordt een van de formaliteiten die moeten worden vervuld om een beslissing in een andere lidstaat ten uitvoer te kunnen leggen, weggenomen. Daarmee worden tijd en kosten gespaard. Wat echter blijft, is dat nog altijd in de lidstaat van herkomst een certificaat zal moeten worden gevraagd, dat vervolgens aan de schuldenaar moet worden betekend. Ook hieraan zijn extra tijd en kosten verbonden. Het ideaal van de Europese wetgever, dat de tenuitvoerlegging van een beslissing uit een andere lidstaat ooit even gemakkelijk zal zijn als de tenuitvoerlegging van een binnenlandse beslissing, zal dus ook onder deerschikking Brussel I niet worden bereikt. Maar er wordt wel weer een stap gezet op de weg daarnaartoe. Het vertrouwen in elkaars rechtspraak en rechtsprekende instanties wordt nu – kennelijk – (nog) niet groot genoeg geacht om ook het certificaat over boord te zetten. Gezien de ervaringen in de praktijk en in het licht van de recente en mogelijk op handen zijnde uitbreidingen van de Europese Unie kan de keuze om deze processuele waarborg te handhaven alleen maar worden onderschreven.

De verwachting is dat in de nabije toekomst ook het in relatie tot Noorwegen, IJsland en Zwitserland geldende Parallelverdrag⁹⁶ – ‘*nomen est omen*’ – aan de nieuwe regels van deerschikking Brussel I zal worden aangepast.⁹⁷ Met ingang van 10 januari 2015 zal de Europese interne markt op het gebied van het internationaal burgerlijk procesrecht weer een beetje beter werken, als gevolg van de toepassing van de nieuwe regels uit deerschikking Brussel I – voortaan: Brussel I-*bis*?

93. Art. 49 herschikking Brussel I.

94. Zie art. 54 herschikking Brussel I.

95. Zie overweging 28 van de preambule herschikking Brussel I.

96. Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, *Pb. EU* 2007, L 339/3, in werking getreden op 1 januari 2010, ook wel ‘EVEX II’ of ‘Verdrag van Lugano 2007’ genoemd.

97. Vgl. ook J.F. Vlek, ‘Aanzet tot herschikking EEX: het voorstel van de Commissie’, *WPNR* 2011/6892, p. 523.